

Muğlak Hedefler Beklenmedik Sonuçlar Sarkacında Rusya'nın Ukrayna Savaşı - Habibe Özdal

Rusya'nın 24 Şubat 2022'de Ukrayna'ya karşı başlattığı savaşın üzerinden bir yılı aşkın süre geçti. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (UNHCR) son verilerine göre savaş nedeniyle yaklaşık 6 milyon Ukraynalı ülke içinde yerinden edildi. Yaklaşık 8 milyon Ukraynalı, komşu ülkeler veya Avrupa ülkelerine göç etti. Bu yıl 17,6 milyon civarında Ukraynalı, insani desteğe ihtiyaç duyuyor. [Ukrayna'daki savaş nedeniyle yaklaşık 7 bin 155 sivil hayatını kaybetti.](#)

Geçen

sürede savaşın gidişatı pek çok kez yön değiştirmesine rağmen henüz savaşın yakın zamanda sona ereceğine dair bir emare yok. Tersine, tarafların 2023'ün bahar aylarında yeni bir taarruza hazırlandıkları biliniyor. Öte yandan çatışma yoğunlaştığı ölçüde müzakereler zemin kaybetti. Görünen o ki taraflar masaya yeniden oturduklarında görüşmeler, karşılıklı olarak kabul edilmesi pek de mümkün olmayan taleplerle başlayacak. Zira Ukrayna Kırım'ı geri almaktan, Rusya ise Ukrayna'nın tarafsızlığı kabul etmesinden bahsediyor. İçinden geçtiğimiz dönemde önemli olan ise tarafları yeniden müzakereye itecek koşulların hangi şartlarda ortaya çıkacağı.

Savaşın Seyri ve Getirdikleri

Rusya Devlet Başkanı Putin, on üç ay önce savaşın başladığı gün yaptığı konuşmada iki temel hedef açıklamıştı: Ukrayna'nın neo-nazilerden arındırılması ve Ukrayna'nın silahsızlandırılması. Putin'in hesabına göre savaş başladıktan kısa bir süre sonra Ukrayna Devlet Başkanı Zelenskiy ülkeyi terk edecek, Kiev'de Rus yanlısı yeni bir iktidar kurulacak, böylelikle Ukrayna'nın NATO üyeliği tamamen rafa kaldırılacak ve NATO genişlemesi Ukrayna ittifaka dahil olmadan durdurulacaktı.

Bu hedefler ışığında Kremlin, savaşın ilk günü ülke genelinde havaalanlarını ve askeri altyapıyı hedef alan bombardımanlarla Ukrayna hava savunmasını ve hava üslerini devre dışı bıraktı. Bombardımanlarda başkent Kiev de yoğun şekilde hedef alındı. Ancak Putin'in beklentisinin tersine Zelenskiy ülkeyi terk etmedi. Süreç içinde savaş alanı daraldı, bir yılın sonunda çatışmalar, Ukrayna'nın doğusunda yoğunlaştı. Eylül 2022'de Rusya, Ukrayna'nın doğusundaki Donets, Luhansk, Herson ve

Zaparojiya'yı

da Kırım gibi ilhak etti. İlhak edilen dört yeni bölgenin

özelliği, Kırım ile Rusya arasında doğrudan

karasal bağlantı kurulmasına imkân tanınmasıydı. Fakat askeri olarak ilhak edilen

bölgelerde Rusya'nın sorunsuz bir şekilde kontrol sağladığını

söylemek mümkün deđil.

Gelinen noktada savaş Ukrayna için bağımsızlığının

ve egemenliğinin tesisi için bir kurtuluş mücadelesi haline gelmiş durumda.

Ukrayna'da

ulus kimlik inşası, Sovyet sonrası dönemde en belirgin ve en güçlü şekilde ve

temelde Rus karşıtlığı

üzerinden inşa ediliyor. Dış politikada hem Avrupa Birliği hem de NATO üyeliği,

en önemli

iki hedef olarak öne

çıkıyor. Kiev başta olmak üzere ülkede kritik altyapıyı hedef alan saldırılar

nedeniyle elektrik kesintileri yaşansa ve halkın büyük bölümü savaştan büyük

ölçüde etkilenmeye devam etse de

Zelenskiy'nin

kamuoyu desteğinde herhangi bir düşüş görünmüyor.

Rusya da benzer şekilde Ukrayna'da

Batı'ya karşı bir var oluş savaşı verdiği iddiasında. Ukrayna'nın

ABD'den

ve Avrupalı ülkelere aldığı askeri yardım, Rusya'nın olan biteni Batı ile

mücadele şeklinde

sunmasına imkân verdi.

Rusya, uluslararası alanda Batılı devletler

haricinde büyük bir izolasyona maruz kalmadı. Fakat iç siyaset bakımından her

türlü

muhalefeti kontrol altına alarak, enformasyon alanında üstünlük kazanmak için

basın-yayın organlarında devlet kontrolünü sıkılaştırarak ve sivil toplum

kuruluşlarının faaliyetlerini sınırlandırarak

büyük bir içe kapanma dönemine
girdi. Yasal düzenlemelerle savaşa karşı çıkanların hapisle cezalandırılmasının
önü açıldı. Atılan bu adımlar kitlesel
protestoların tamamen engellenmesine hizmet etti. Rusya'da liberal değerleri
savunan ve rejim muhalifi olan
gazeteciler, sivil toplum çalışanları ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Rusya,
Soğuk Savaş sonrası dönemde
belki de ilk kez bu ölçüde
içe kapandı. Rejimin devamını güvence altına
almaya yardımcı olan bu durum, Avrupa'nın geleceği bakımından şüphesiz önemli.
Zira Rusya, Avrupa güvenlik
mimarisinin olmazsa olmaz bir parçası: varlığı bir dert yokluğu yara.

Savaşın Rus dış politikası bakımından da önemli etkileri oldu. Her şeyden önce,
Rus dış politikasında yakın çevrede
her zaman öne
çıkan, Slav Birliği söyleminin
temel yapı taşlarından biri olan Ukrayna ile ilişkiler tamiri mümkün olmayan
şekilde
zarar gördü.
Dahası Avrasya'daki entegrasyon politikalarında öne çıkan Avrasya Birliği projesi
hem
Ukrayna'nın
eksikliği hem de bölge ülkelerinin azalan ilgisi nedeniyle
arka planda kalmış görünüyor. Önümüzdeki dönemde öne çıkması beklenen ve
Ukrayna'nın
dahil olmayacağı yeni olası entegrasyon politikaları, coğrafi ve kimliksel olarak
Asyalı nitelikli
olacağı benziyor.

Ukrayna'daki savaş, Avrupa için Rusya ile ilişkiler
bakımında dönüm
noktası oldu. Tarihsel değerlendirmelerde kullanageldiğimiz eski Avrupa yeni
Avrupa ayrımı ortadan kalkıyor. Avrupa'da Rusya ile ilişkileri her daim gözeten,
Rusya'yı içerecek ortak vizyon geliştirmek

gereğini vurgulayan Almanya gibi ülkeler de yeni dönemde ilişkilerin hiçbir şey olmamış gibi

sürmesine imkân olmadığını dillendiriyor. Rusya-Avrupa ilişkilerinde karşılıklı bağımlılığın temelini oluşturan enerji alanındaki iş birliği, geri döndürülmeyecek şekilde değişiyor.

Avrupa hem enerji kaynaklarını hem tedarikçilerini çeşitlendirerek Rusya'ya bağımlılığını önemli ölçüde azaltıyor. Rusya da Asya'da yeni pazarlar bulmaya çalışıyor. Bu durumun Avrupa siyaseti bakımından etkileri olması kaçınılmaz.

Rusya-NATO ilişkileri Kırım'ın 2014'te ilhakından bu yana hemen her alanda askıya

alınmış durumda. Savaşla birlikte son bir yılda tansiyon daha da yükseldi.

Rusya'nın

ABD ile olan ilişkileri konusunda fazla söze gerek yok. Zira Rusya Ukrayna'daki savaşta aslında alanda ABD'yi,

İngiltere'yi,

NATO üyesi ülkeleri görüyor,

arzu edilen başarının elde edilememiş olması da buna bağlanıyor. Hal böyle olunca Rusya, bölgesinde Türkiye'ye uluslararası alanda ise Çin'e daha fazla bağımlı hale geliyor.

Sonuç olarak, savaşın birinci yılı geride

kalırken taraflar yeniden taarruza hazırlanıyor. İlk haftalarda kurulan müzakere masası devrildi ve

yenisi için henüz

bir umut yok. Bu süreçte hem Ukrayna hem de Rusya iç ve dış politika tercihleri bakımından önemli

bir dönüşümden

geçti. Ukrayna'da rejimi devirmek, Ukrayna'nın

silahsızlandırılması, NATO üyeliği

ihtimalinin kökten

ortadan kaldırılması ve NATO genişlemesinin durdurulmasını hedefleyen Putin,

tam tersi sonuçlarla karşı karşıya kaldı. Putin, Rus karşıtı bir Ukrayna kimliği inşa edilmesine giden yolun taşlarını döşedi.

AB ve NATO üyeliği talebi Ukrayna'da hiç olmadığı kadar güçlü şu anda. Eskiden Ukrayna'nın dış politikada tarafsızlığı tercih etmesi için öne sürülen "Ukrayna'nın Finlandiyalılaşması" söylemindeki Finlandiya da çok yakında NATO üyesi oluyor. Hal böyle olunca en başından muğlak görünen hedeflerin Rusya açısından beklenmedik sonuçlar doğurduğu söylenebilir. Savaş uzadıkça Putin'in savaşa dair beklentisi Batı'nın eninde sonunda Ukrayna'ya verdiği desteği azaltması yönünde. Uzun vadede böylesi bir riskin olduğu gerçek. Ancak Ukrayna'nın güvenliği, Avrupa'nın da güvenliği olarak algılandığı için söz konusu desteğin ezici bir Rus zaferine yol açacak şekilde kesilmesi pek gerçekçi görünmüyor. Bu şartlar altında savaş her iki taraf için de yıpratıcı hale gelene dek sürecek. Çatışma çözümü için gerekli olan, çözümün taraflar için aciliyet taşımasıdır. Siviller için aciliyet taşıyan durumun siyasiler için de bu hale gelmesi umuduyla.

Dr. Habibe Özdal, İstanbul Okan Üniversitesi

İstanbul Okan Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi Uluslararası İlişkileri bölümünde Dr. Öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Lisans derecesini Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası İlişkiler

bölümünden, Yüksek Lisans derecesini London Metropolitan Üniversitesi İnsan Hakları ve Sosyal Adalet bölümünden, Doktora derecesini ise Ankara Üniversitesi SBE’de Uluslararası İlişkiler bölümünden almıştır. Doktora tezi “Rus Dış Politikasında Ukrayna” başlığı ile 2016 yılında kitaplaştırılan Özdal’ın Rus dış politikası, Türkiye-Rusya ilişkileri, Avrasya siyaseti konularında çalışmaları bulunmaktadır. Özdal ayrıca Dış Politikada Kadınlar (DPK) İnisyatifi üyesidir.

Bu yazıya atıf için: Habibe Özdal, “Muğlak Hedefler Beklenmedik Sonuçlar Sarkacında Rusya’nın Ukrayna Savaşı ” Panorama, Çevrimiçi Yayın, 16 Nisan 2023 ,

Telif@*UIK*Panorama. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.